

PEDAGOGIK FAOLIYATDA O'QITUVCHILIK KASBIY SIFATIGA QO'YILADIGAN TALABLAR

A.A.Vaxobov

Nizomiy nomidagi TDPU Pedagogika va psixologiya fakulteti
Pedagogika kafedrasida dotsenti, PhD.

<https://doi.org/10.5281/zenodo.11210019>

Annotatsiya. Pedagogik faoliyatda o'qituvchining kasbiy sifati ta'lim-tarbiya jarayonida axloqiy, yo'l-yo'riqlarni va kasbiy burchlarni qanday bajarayotganliklarini nazorat qiluvchi ma'naviy kuchdir. Bu ma'naviy kuch, o'qituvchi uchun o'quvchilarga o'z kasbini o'rgatish, ularning insonparvarlik, etik, adabiyot, hamjamiyatga foydali aks etish va kasbiy rivojlanishiga erishishida muhim rol oynaydi.

Kalit so'zlar: kasbiy faoliyat, insonparvarlik, adolat, munosabat, ma'naviyat, hurmat, muvaffaqiyat, madaniyat, prinsip, talab, fikr-mulohaza, jamiyat.

REQUIREMENTS FOR THE PROFESSIONAL QUALITY OF TEACHING IN PEDAGOGICAL ACTIVITY

Abstract. The professional quality of a teacher in pedagogical activities is a spiritual force that controls how they perform moral, guidance and professional duties in the educational process. This spiritual strength plays an important role for the teacher in teaching students their profession, in their humanitarian, ethical, literary, beneficial reflection on society and professional development.

Key words: professional activity, humanitarianism, justice, attitude, spirituality, respect, success, culture, principle, demand, feedback, society.

ТРЕБОВАНИЯ К ПРОФЕССИОНАЛЬНОМУ КАЧЕСТВУ ПРЕПОДАВАНИЯ В ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

Аннотация. Профессиональные качества педагога в педагогической деятельности – это духовная сила, контролирующая выполнение им нравственных, руководящих и профессиональных обязанностей в образовательном процессе. Эта духовная сила играет важную роль для учителя в обучении студентов своей профессии, в их гуманитарном, этическом, литературном, благотворном размышлении об обществе и профессиональном развитии.

Ключевые слова: профессиональная деятельность, гуманизм, справедливость, отношение, духовность, уважение, успех, культура, принцип, требование, обратная связь, общество.

O'qituvchining kasbiy sifati insonparvarlik, adolatli munosabatlar va yaqin his qilishga bog'liqdir. U o'quvchilarga adolat va hurmat qilishni, ularning zaruriy hissiyatlariga e'tibor qilishni o'rgatadi. O'qituvchilar bu ma'naviy kuch orqali o'quvchilarni bir-biriga qo'llab-quvvatlash va yordam bermoqda, shuningdek, o'quvchilarning o'zaro hurmatini ko'rsatib, adolatli munosabatlarni mustahkamlashda muvaffaqiyatga erishadi.

O'qituvchi o'z kasbiy sifati yordamida o'quvchilarga insoniyligi, mehribonligi, o'zaro madaniy munosabatlarni o'rgatadi. U insonparvarlik prinsiplari asosida o'quvchilarni mustaqil, fikr-mulohazali, jamiyatga qo'llanilgan fuqarolar sifatida tarbiyalaydi. Insonparvarlik va yo'l-

yo'riqlar orqali o'qituvchi o'quvchilarini adolatli, insoniy, va xilqarar odamga aylanishda yordam beradi.

O'qituvchilar o'quvchilariga insoniylik, mehribonlik, va o'zaro madaniy munosabatlarni o'rgatishadi. Bu insonparvarlik prinsiplari asosida o'quvchilarni mustaqil, fikr-mulohazali, jamiyatga qo'llanilgan fuqarolar sifatida tarbiyalashda katta ahamiyatga ega.

O'qituvchi, o'quvchilarga insonparvarlikni o'rgatish orqali, ularning bir-biriga va jamiyatga insonparvar, adolatli, va mehribon munosabatlarni rivojlantirishadi. Bu, o'quvchilarni boshqa insonlarga hurmat va adabiyot bilan munosabat qilishni o'rganishadi.

O'qituvchi, insonparvarlik va yo'riqlar orqali o'quvchilarini adolatli, insoniy, va elsevar shaxslar sifatida tarbiyalashda yordam beradi. Ular o'quvchilarga qadr-qimmat ko'rsatish, ularni boshqa insonlarga odob-ahloq va adolatli bo'lib munosabat qilishni o'rganishadi. Bu prinsiplar o'quvchilarni adolatli, insoniy, va jamiyatga foydali fuqarolar sifatida tarbiyalashda o'qituvchilar uchun asosiy qadriyatlar hisoblanadi. Ular o'quvchilarni mustaqil, hamkor va adolatli insonlar bo'lib yetishtirishga yordam beradilar.

O'qituvchi orqali o'quvchilariga o'z kasbini o'rgatish, ularni malakali va mustaqil o'quvchilar sifatida tayyorlashda muhim rol oynaydi. O'qituvchi o'zini va o'quvchilarini doimiy ravishda yangilaydi, o'zini rivojlantiradi va bu jarayonda o'quvchilarga misol bo'lib ko'rish uchun o'z kasbini o'rganish maqsadida yaratilgan o'quvchilar o'zlashtirilgan ta'lim tizimini yaratishda ham muhim bo'ladi. O'qituvchi o'quvchilariga ma'naviy qadriyatlarni o'rgatadi va ularning ma'naviyatini rivojlantiradi. Bu, o'quvchilarning dunyoni tushunish, shakllantirish va o'z qadriyatlari asosida yaxshi insonlarga aylanishiga yordam beradi. O'qituvchi o'zini ta'lim-tarbiya faoliyati orqali mustahkamlaydi. Bu ma'naviy kuch, o'qituvchi uchun o'z faoliyati va o'zining qat'iyatli, adolatli, insonparvarlik prinsiplari asosida o'zlashtirilishi, shuningdek, o'zini rivojlantirishi hamda o'quvchilariga ta'lim berishda ko'maklashadi. O'qituvchi o'quvchilarga ma'naviy qadriyatlarni o'rgatadi. Ular o'quvchilar bilan munosabatda bo'lib, ularning ma'naviyatini rivojlantirishda ko'maklashadi va o'quvchilarga hayotiy qadriyatlar, etik qoidalar va huquqiy qonunlarni o'rgatadi. U, o'quvchilarga o'rnak bo'lib ko'rinadi va o'zining qat'iyatli, adolatli, insonparvarlik prinsiplari asosida o'zlashtirilishi uchun o'z ta'lim usullarini yaxshi tanlaydi.

O'qituvchi o'zini mustaqil ravishda rivojlantiradi. U, yangi ta'lim texnologiyalari va metodikalarini o'rganadi, o'z faoliyati va o'zning o'quvchilariga olib kelgan fikrlaridan foydalanadi va o'zini yanada yaxshi kasb etish uchun harakat qiladi. U, ularning shaxsiy rivojlanishlariga ega bo'lishi, ularning qobiliyatlari va talablari yoki muammolari haqida fikrlarini eshitish, ularni o'zlashtirish va o'z faoliyatlarini o'zgartirishda yordam beradi. Ular o'zlarini va o'quvchilarni rivojlantirishda ma'naviy tahalluk, qadriyatlar, va etik prinsiplar asosida harakat qilishadi.

O'qituvchi o'quvchilarini ma'naviy ravishda rivojlantirish, o'quvchilarni adolatli, insonparvarlik va kasbiy rivojlanishda yaxshi insonlarga aylanishida katta o'rin tutadi. Bu ma'naviy kuch, o'qituvchi va o'quvchilarni barcha yonlarda rivojlantirish va qadriyatlarni shakllantirish uchun zarurdir.

O'qituvchi faoliyatida, axloqida, xulqida kasbiy sifat o'z-o'zini nazorat qilish vositasidir.

O'qituvchilik kasbiy sifati muallimning o'z bilimi, tajribasi va qobiliyatini to'la ishga solib boshqalarni o'qitish, tarbiyalash va ma'rifatli qilishga da'vat etadi. Abdulla Avloniy: "kasbiy sifat deb ruhimizga, fikrimizga ta'sir qiladurg'on hissiyot, ya'ni sezuv-to'ymakdan iborat ma'naviy quvvatni aytiladur" deb ta'rif bergan edi.

O'qituvchi kasbiy sifati, uning o'zining bilimi va tajribasi asosida rivojlanadi. O'qituvchi o'z bilim va tajribasini o'quvchilarga o'rgatish va ularga ta'lim berishda ishlatadi. Bu esa uning kasbiy sifatini ma'naviy tarbiyasi va bilim darajasi orqali o'quvchilarga o'rgatilgan bilim va tajribasi boyicha muhokama qilishiga imkon beradi.

O'qituvchi o'zining eng yaxshi sohalarini va mutaxassisliklari bo'yicha o'z bilim va tajribasini o'quvchilariga yetkazadi. Bu esa uning kasbiy sifatini rivojlantirishda va o'quvchilarni o'zlarining eng yaxshi yo'nalishlari boyicha rivojlantirishda katta ahamiyatga ega, tarbiyalash va ma'rifatni o'z ichiga oladi. U o'z bilim va tajribasi orqali o'quvchilarini ma'lum bir ma'lumotlar va ko'nikmalar bilan ta'minlashda va ularni odobiy, adolatli va insonparvar munosabatlarni shakllantirishda muhokama qiladi. O'qituvchining o'qitish san'ati uning mahorati bilan bog'liqdir.

U o'quvchilarni qiziqtirish, ularga ilm-fan bilan ta'minlash va o'quvchilarning o'z fikr-mulohazalarini rivojlantirishda kreativ va samarali usullar ishlatadi. U o'z vaqtini o'quvchilarini tayyorlashga sarflaydi, ularning savollariga javob topish va ma'lumotlarini o'rganish uchun erkin va samarali jarayonlarni boshqaradi. Sadoqat va mehnat orqali o'qituvchi o'quvchilari bilan o'zaro ishbilarmon munosabatlarni yaratib boradi.

O'qituvchi kasbiy sifati, uning faoliyati va muhokama qobiliyatlari orqali tarbiyalash jarayonida katta ahamiyatga ega bo'lib, o'quvchilar uchun ma'naviy rivojlanish va bilim olishda yaxshi insonlarga aylanishda katta rol o'ynaydi. O'qituvchilik faoliyatida, kasbiy sifat o'z-o'zini nazorat qilish arqon o'quvchilarni axloqiy burchlar va yo'l-yo'riqlar orqali tarbiyalash, shuningdek, ularning kasbiy rivojlanishiga yordam bermaslikning aks etmasligini ta'minlaydi.

Bu, o'quvchilar o'rtasida qat'iy munosabatlar va insonga qanday qadr-qimmat beringanligini ifodalaydi. O'qituvchining kasbiy sifati, uning o'zini mustahkamlash va o'z kasbini rivojlantirish uchun kerakli ilmiy va pedagogik malakalarga yetishishga olib keladi.

U o'qituvchilikda o'z ta'lim-tarbiya usullarini yaratadi va boshqalarga misollar bo'ladi. kasbiy sifat o'zini nazorat qilish, xalqaro va o'zaro munosabatlarni rivojlantirishda yoshlar bilan ishlashga asoslangan. U o'qituvchining sabr va adolatli munosabatlarga ega bo'lishiga imkoniyat yaratadi.

O'qituvchi o'zini doimiy ravishda yangilaydi, yangi metodika va texnologiyalarni o'rganadi va o'z faoliyatini rivojlantirish uchun ularga muvofiq qo'llaniladi.

O'qituvchi kasbiy sifati, ta'lim-tarbiya usullarini yaratish va ularni o'quvchilarga samarali bir tarzda yetkazishda muhokama qiladi. U o'zini va o'quvchilarini motivatsiyalash, qiziqtirish, ma'lumot olish usullarini o'rganish va ularni o'zlashtirishda yaratilgan ta'lim-tarbiya usullarini tajribaga olishda ilmiy va pedagogik malakalarni muvofiq qo'llaydi, u o'quvchilari bilan adolatli, tajribali, xalqaro hamkorlik va tanlovchilikni rivojlantirishda ishtirok etadi.

O'qituvchining kasbiy sifati, yoshlar bilan ishlashda yoki yoshlarga ta'lim berishda ajralmasdir. U o'z kasbi, bilimi va o'quvchilarga o'rgatish usullarini foydalanishda yoshlarni o'ziga doimiy ravishda jalb etadi. kasbiy sifat, o'qituvchining sabr va adolatli munosabatlariga

ega bo'lishiga olib keladi. U o'quvchilarning o'zlashtirishida sabr va adolatni o'rgatadi va ularga o'ziga xos munosabatlarni shakllantirishda ilmiy va pedagogik malakalarni qo'llaydi.

O'qituvchining kasbiy sifati, o'zini o'zlashtirish va o'z kasbini rivojlantirish uchun o'qituvchilik faoliyatida o'zlashtirilgan vaqt, energiya va bilimni samarali bir tarzda ishlatishi orqali o'quvchilarni ma'rifatli va yaxshi shakllantirishda katta ro'l o'ynaydi.

Abdulla Avloniyning ta'rifiga ko'ra, kasbiy sifat ruh va fikrning ta'sir qiladurg'on hissiyotidir, ya'ni o'qituvchining faoliyatida o'z bilimi, tajribasi va qobiliyati bilan o'z-o'zini boshqalarni o'qitish va tarbiyalashga qaratilgan ahamiyatli ma'naviy quvvattir. Bu esa o'qituvchining adolat, hurmat, va barqarorlik prinsiplariga ko'ra har kuni o'zini baholashiga va o'zini mustahkamlashiga imkoniyat beradi. Abdulla Avloniyning ta'rifiga ko'ra, kasbiy sifat ruh va fikrning ta'sir qiladurg'on hissiyotidir. Bu ta'rif barcha insonlarga, ayniqsa hamkorlik va tarbiyalash sohasida faoliyat ko'rsatuvchi o'qituvchilarga qaratilgan juda ahamiyatli ma'naviy quvvatdir. Bu ma'naviy quvvat o'qituvchi uchun adolat, hurmat, va barqarorlik prinsiplariga muvofiq har kuni o'zini baholashiga va o'zini mustahkamlashiga imkoniyat beradi.

Kasbiy sifat, insonning o'zini boshqalariga qarshi mas'uliyati va qadr-qimmatini o'rganish, his qilish, va adolat prinsiplari asosida amal qilish imkonini ta'minlaydi. Kasbiy sifat, o'qituvchi uchun adolat, hurmat, va barqarorlik prinsiplariga erishishda muhim rolni o'ynaydi.

Bu esa, o'qituvchining har kuni o'zini baholashiga, o'zini rivojlantirishiga va o'quvchilarga o'zaro hurmat va adolatni o'rgatishda qo'llaniladi.

O'qituvchilar uchun kasbiy sifat, insonparvarlik va insonga qadr-qimmat muhit yaratishda katta ahamiyatga ega. Ular o'quvchilarga adolat, hurmat, hamkorlik, va insonparvar munosabatlarni o'rgatishda o'z kasbiy sifatlaridan foydalangan holda faoliyat ko'rsatishadi. Bu, o'qituvchilar uchun ma'naviy quvvatni, o'zlarini rivojlantirish va o'quvchilarni ma'naviy ravishda yaratishda asosiy aspektlardan biridir. O'qituvchilar o'z kasbiy sifatlarini o'quvchilarga mas'uliyatli va mehribonlik bilan qo'llash orqali, ularni o'z fikrlarini ifodalashda, hamkorlik qilishda, va insonparvar munosabatlarni rivojlantirishda yo'riqnomaga aylantirishadi. Bu esa, o'qituvchilar uchun o'quvchilarni insonparvar, adolatli fuqarolar sifatida o'rgatishda muhim bo'lib qoladi.

Kasbiy sifat, o'qituvchining faoliyatida o'z bilimi, tajribasi va qobiliyati bilan o'z-o'zini boshqalarni o'qitish va tarbiyalashga qaratilgan ahamiyatli ma'naviy quvvatdir. Bu ma'naviy quvvat o'qituvchiga o'zini baholashda, o'z kasbini rivojlantirishda, va o'quvchilariga o'z bilimini o'rgatishda yordam beradi. Bu ma'naviy quvvatni o'qituvchi faoliyatini sifatli, insonparvar va samarali qilishda qo'llash mumkin. Kasbiy sifat, o'qituvchi uchun o'zning o'qish- o'rganish jarayonida o'rgangan bilimlarni, odobi va xulq-atvorligini o'z o'quvchilari va jamoati uchun eng yaxshi shaklda amalga oshirish orqali o'zini baholashda va rivojlantirishda asosiy usul bo'ladi. Bu ma'naviy quvvat, o'qituvchi o'z faoliyatini mustaqil ravishda baholash, o'zini tanishtirish va o'z kasbini o'zlashtirishga imkoniyat yaratadi. Kasbiy sifat, o'qituvchining o'zini mustaqil rivojlantirishida ham muhim ahamiyatga ega bo'ladi. O'qituvchi o'z kasbini yanada oshirish, yangi metod va strategiyalarni o'rganish, boshqalarning tajribalaridan foydalanish, va o'z faoliyatini samaraliroq qilishda kasbiy sifatini yaxshi qo'llab-quvvatlaydi.

O'qituvchi kasbiy sifatini o'z faoliyatida qo'llab-quvvatlash, o'zini rivojlantirish va o'quvchilariga o'z bilimini o'rgatishda bu ma'naviy quvvatdan foydalanish, uning o'qitish-sifatini

oshirishda va maqsadlariga erishishda yordam beradi. kasbiy sifatli o'qituvchi, o'quvchilarini yaratuvchi va insonparvar shaxsiyatlar sifatida rivojlantirishda katta rol o'ynaydi.

O'qituvchi uchun adolat, hurmat, va barqarorlik prinsiplariga rioya qiladurg'on hissiyot, kasbiy sifatning o'qituvchi faoliyati va o'quvchilar bilan o'zaro munosabatlarni rivojlantirishdagi roli va ahamiyatini ko'rsatadi. Bu prinsiplar o'qituvchi uchun bir to'g'ri yondashuv va o'quvchilar bilan yaxshi munosabatlarni saqlashda muhimdir.

Shunday qilib, kasbiy sifat o'qituvchilar uchun ma'naviy kuchdir va bu kuch ularga o'zlarini o'quvchilarga o'rgatishda, ularga ta'lim berishda, hamkorlik va tarbiyalashda muvaffaqiyatga yetishish uchun zarurdir. kasbiy sifat, o'qituvchi faoliyati va maqsadlariga rioya qilishda, adolat, hurmat, va barqarorlik prinsiplarini o'z ichiga oladi va uning o'zini baholashiga, o'z kasbini mustahkamlashiga imkoniyat yaratadi.

REFERENCES

1. Abdullayeva Sh.A., Ro'ziyeva D.I. Pedagogik diagnostika va korreksiya. T..Fan va texnologiyalar, 2019.
2. Djurayev R.X. va boshq. Pedagogik atamalar lug'ati. –Toshkent, Fan, 2008
3. Маркова А. К. Психология труда учителя: книга для учителя. М.: Просвещение, 1993. 192 с.
4. Глуханюк Н. С. Психология субъектной профессионализации педагога // Образование и наука. 2003. № 5 (23). С. 64–79.
5. Леонтьева. Д. А. Личностный потенциал: структура и диагностика: колл. монография / под ред. Д. А. Леонтьева. М.: Смысл, 2011. 680 с. 89.
6. Митина Л. М., Митин Г. В., Анисимова О. А. Профессиональная деятельность и здоровье педагога: учеб. пособие для студ. пед. вузов. М.: Академия, 2005. 368 с.
7. Muslimov N. va boshqalar. Kasb ta'limi o'qituvchilarining kasbiy kompetentligini shakllantirish texnologiyasi. – T.: «Fan va texnologiyalar», 2013. – 128 b.
8. Xodjayeva. N.N. Kasbiy ta'lim metodikasi. Toshkent–2019.
9. Xodjaev. B.X Umumiy pedagogika. «Sano-standart» nashriyoti Toshkent – 2017.